

- 5^η X. 15 λογοθέτης γιάλης   9^η X. 19 ήλιας πράσυνος καὶ κατὰ καιροῦ ἐπίτροπος
10^η X. 20 δημήτριος λαμνάδος
11^η X. 21 πα(πᾶ) ἰωά(ννης) κοβεσ(ης) καὶ καντζιλιέρης

(Ἔχει ἀφεθῇ χώρος καὶ δι' ἄλλας ὑπογραφάς)

Verso

- 12^η X. 1 ὁμολογία τοῦ κοινοῦ ἀ-
2 μοργοῦ διὰ (γρόσια): 1100

14

Ὁμολογία τοῦ Ἀντώνη Βρεμμένου

Χάρτης δίφυλλος
0,193 × 0,120

1812, Ἰουνίου 17
Σίφνος

Ὁ Ἀντώνης Βρεμμένος δανεῖζεται παρὰ τοῦ Κωνσταντάκη Μπάου τὸ ποσὸν τῶν ἑκατὸν τριῶν γροσίων, «σιγοῦρα τῆς γῆς», ἐπὶ τόκῳ δέκα τοῖς ἑκατὸν ἑτησίως, ἐκδίδων ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν πρὸς ἀσφάλειάν του.

Περὶ τῆς ὁμολογίας ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως βλέπε 13.

Στίχ. 4: διὰ χρεῖαν τους. Ὁ ὅρος οὗτος εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὸν: εἰς ἰδίαν μου καὶ ἀναγκαίαν χρεῖαν ἢ εἰς ἰδίαν μου χρεῖαν ἢ εἰς ἀναγκαίας μου χρεῖας, τὸν ἀπαντῶντα εἰς τὰ ἐξ Αἰγύπτου δανειστικά παπυρικά συμβόλαια τῆς βυζαντινῆς περιόδου, κατάλογον τῶν ὁποίων, ἐκ τῶν ἐκδοθέντων μέχρι τοῦ ἔτους 1916, δημοσιεύει ὁ F. PRINGSHEIM, *Der Kauf mit fremden Geld*, Leipzig 1916, σελ. 164-165. Πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς παρούσης συλλογῆς ὁ ὅρος οὗτος δὲν ἀναγράφεται εἰς τὰς ὁμολογίας 13, 21, 54, 55, 56, 58, 60, 61, 63, ἐνῶ τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰς κατωτέρω καὶ δὴ ὡς ἑξῆς: 14 (ἔτους 1812, Σίφνου), στίχ. 4: διὰ χρεῖαν τους· 15 (ἔτους 1812, δάνειον τοῦ κοινοῦ τῆς Μήλου), στίχ. 3: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τοῦ κοινοῦ μας· 16 (ἔτους 1815, δάνειον τοῦ κοινοῦ τῆς Σίφνου), στίχ. 2: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τοῦ κοινοῦ μας· 18 (ἔτους 1819, δάνειον τοῦ κοινοῦ τῆς Μήλου), στίχ. 3-4: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τοῦ κοινοῦ μας· 19 (ἔτους 1820, Σίφνος), στίχ. 3: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην μου· 20 (ἔτους 1820, Σίφνου), στίχ. 4: διὰ χρεῖαν μου· 22 (ἔτους 1820, ὁ Σίφνου Καλλίνικος), στίχ. 2: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τῆς Ἐπαρχίας αὐτῆς· 23 (ἔτους 1820, δάνειον τοῦ κοινοῦ τῆς Μήλου), στίχ. 2-3: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην τοῦ κοινοῦ μας· 24 (ἔτους 1820, Σίφνου), στίχ. 2: διὰ χρεῖαν μου· 53 (ἔτους 1764, Σίφνου), στίχ. 3-4: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην μου· 57 (ἔτους 1786, Χίου), στίχ. 2: διὰ χρεῖαν του· 59 (ἔτους 1796, Σίφνου), στίχ. 2: διὰ χρεῖαν καὶ ἀνάγκην μου· 62 (ἔτους 1812, Σίφνου), στίχ. 4: διὰ χρεῖαν του· 64 (ἔτους 1827, Σίφνου), στίχ. 2: διὰ χρεῖαν της·

100 (ἔτους 1812, Σίφνου), στίχ. 4: *διὰ χρείαν καὶ ἀνάγκην τοῦ μέρους*· ἡ ὁμολογία τοῦ ἔτους 1839 (ἐκ Βογατζικοῦ), ἐκδ. ὑπὸ Α. ΣΙΓΑΛΑ, εἰς Μακεδονικά, 1, 1940, σελ. 313, στίχ. 2 διαλαμβάνει: *ὅτῃ μὲ καμουν χριαν καὶ ἐδανίστικα...*· ἡ ὁμολογία τοῦ ἔτους 1818 ἐκ Καρπάθου (ἐν Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ, *Νομικὰ ἔθιμα τῆς νήσου Καρπάθου τῆς Δωδεκανήσου*, Ἀθῆναι 1926, σελ. 153, 1): *διὰ χρείαν καὶ ἀνάγκη μου*· ὁμοίως ἡ τοῦ ἔτους 1828 (Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ, Ἐνθ' ἄν., σελ. 154, 3): *διὰ χρεία καὶ ἀνάγκη μου*. Εἶναι ὄντως χαρακτηριστικὴ ἡ αὐτολεξεὶ ἐπανάληψις τῶν ρητρῶν τῶν παπύρων εἰς τὰ ἔγγραφα τῆς Σίφνου· μαρτυρεῖ δέ, κατὰ τὴν γνώμην μου, περὶ τῆς ἐπιβιώσεως ἐν τῷ δικαίῳ τῆς ἐποχῆς ταύτης, μέσῳ τῶν βυζαντινῶν παπύρων καὶ τῆς Νεαρᾶς 136, 6 τοῦ Ἰουστινιανοῦ, θεσμῶν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ δικαίου. Πράγματι, ὡς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἰς τὰ ἔγγραφα 36-40 ἐκθέτω, ἐν τῷ ἐλληνικῷ δικαίῳ ἴσχυεν ὁ θεσμὸς τοῦ «ἀντικαταλλάγματος» ἢ τῆς «ὑποκαταστάσεως» (*surrogatio*), δυνάμει τοῦ ὁποίου, ἐπὶ ἀγορᾶς πραγμάτων διὰ χρημάτων ἀνηκόντων εἰς ἕτερον, ὅστις τὰ ἔδωσεν εἴτε ὡς δάνειον εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν, οὗτος ἀποκτᾷ ὅχι βεβαίως κυριότητα, ἀλλ' ἐμπράγματον δικαίωμα ἐπὶ τῶν διὰ χρημάτων του ἀγορασθέντων πραγμάτων (F. PRINGSHEIM, Ἐνθ' ἄν., *passim* καὶ *The Greek Law of Sale*, Weimar 1950, σελ. 205 (8) ἐπ.). Ἵνα δὲ δύνανται ν' ἀποδείξουν τὸ γεγονὸς καὶ ἐπέλθουν τὰ ἀποτελέσματα τῆς *surrogatio* κατὰ τὸ δίκαιον, οἱ τραπεῖται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἀνέγραφον εἰς τὰ τηρούμενα ὑπ' αὐτῶν βιβλία τὴν *χρεῖαν*, εἰς ἣν ἐλήφθη τὸ ἀργύριον (ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ 49, 30)· τὸ δικαίωμα τῶν δὲ τοῦτο ἀναγνωρίζων ὁ Ἰουστινιανός, πολλοὺς αἰῶνας μεταγενέστερον, ἐδέχθη καὶ αὐτὸς διὰ τῆς Νεαρᾶς 136, 6 αὐτοῦ, ὅτι οὗτοι ἠδύναντο νὰ κρατῶν λογιστικὰ βιβλία, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ ὑπάρχουν *λογοθέσια*: *ἔχοντα ῥητῶς ἐκάστην αἰτίαν ἐγγεγραμμένην εἰς ἣν δέδοται τὸ χρυσίον*. Τὰ βιβλία ταῦτα, ὡς εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν δίκαιον, εἶχον πλήρη ἀποδεικτικὴν ἰσχὺν ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν οἱ τραπεῖται ἠδύναντο ν' ἀποδείξουν ὅχι μόνον τὴν ἀπαίτησίν των ἀλλὰ καὶ τὸν σκοπὸν δι' ὃν εἶχον διατεθῇ τὰ χρήματα ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου, ἐπερχομένων τοιουτοτρόπως καὶ πάλιν τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς *surrogatio* ἀποτελεσμάτων. Τὸ δίκαιον τοῦτο ἐφηρμοζέτο καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν Αἴγυπτον. Ἡ ρήτρα τῶν παπύρων τὸ ἀποδεικνύει. Παρὰ ταῦτα οὐχὶ πάντοτε ὁσάκις ἀπαντᾷ αὕτη εἰς τοὺς παπύρους σημαίνει ὅτι εἰς τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν πρόκειται περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ δικαίου τῆς Νεαρᾶς. Οἱ Αἰγύπτιοι συντάκται τῶν ἐγγράφων, ἐθισθέντες εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῆς ρήτρας ὁσάκις ὑπῆρχε πραγματικὸς πρὸς τοῦτο λόγος, συνδεόμενος πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐπὶ τραπεζιτῶν ἰσχύοντος δικαίου, κατὰ κεκτημένην οὕτως εἰπεῖν ταχύτητα ἀπέκτησαν τὴν συνήθειαν νὰ τὴν ἀναγράφουν καὶ ὁσάκις δὲν ὑπῆρχε (βλέπε F. PRINGSHEIM, Ἐνθ' ἄν., σελ. 164 ἐπ.). Τὸ αὐτὸ ἐπομένως δικαιουμέναι νὰ πιστεύσω ὅτι συνέβαινε καὶ εἰς τὴν Σίφνον. Κατὰ συνήθειαν κεκτημένην ἐκ τῆς παραδόσεως ἀνεγράφετο εἰς τὰ δανειστικά ὁ περιωθεὶς αὐτὸς ὅρος ἐκ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, ὅτι δηλ. τὸ δάνειον συνάπτεται *διὰ χρείαν καὶ ἀνάγκην μου*, ὁσάκις οὐδεὶς λόγος συνέ-

τρεχεν. Ἐνίοτε ὅμως ἡ τυπικὴ ἀναγραφὴ αὐτῆς συνέπιπτε μὲ τὴν οὐσιαστικὴν καὶ ἀπετέλει ἐφαρμογὴν τοῦ κατὰ τὸν ἐκτεθέντα τρόπον ἐπιβιώσαντος ἑλληνικοῦ ἐκείνου δικαίου. Ἀπτὸν παράδειγμα ἡ ὁμολογία τοῦ Φρασὲ Διαμῆ Δεπάστα ἐν 20 ἐν συνδυασμῷ πρὸς 36-40.

Στίχ. 7: μὲ τὸ διάφορον τὰ δέκα ἑνδεκα, ἦτοι ὅτι τὰ δέκα γρόσια θὰ φέρουν τόκον ἐν ἐπὶ πλέον κατὰ μῆνα. Ἄρα ὁ συμφωνούμενος τόκος εἶναι 10%.

Τὸ ἔγγραφον εἶναι ἰδιωτικόν, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ καὶ ὡς μάρτυρος ὑπογράφοντος Νικολάου Πανόργιου καὶ ὑπογραφόμενον ὑπὸ τοῦ ὀφειλέτου.

1 1812: ἰουνίου: 17: σίφνος

2 ὁμολογοῦσι οἱ κάτωθεν ὑπογεγρα-

3 μένοι ὅτι ἔλαβα δια

4 διὰ χρεῖαν τους. ἀπὸ τὸν κωνσταν-

5 τάκη πάο: γρ(όσια): 73: ἦτοι ἑβδομηκον-

6 τα τρία. σιγοῦρα τῆς γῆς. μὲ τὸ διά-

7 φορον τὰ δέκα ἑνδεκα. διό τ-

8 δόθη τὸ παρὸν ὑπογεγραμμένον

9 ἰδιοχείρως τους διὰ ἀσφάλειαν

10 ἔλαβον ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ: γρ(όσια): τριάν-

11 τα

2^α X. 12 ἀντώνης σε(ρ)φότης ἐλάβαμεν τὰ ἄνω-

13 θεν καὶ ὑποσχόμεθα

1^η X. 14 ..... Νικόλαος πανόργιος ἔγρα-
15 ψα καὶ μαρτυρῶ:—

3^η X. 16 ὁμολογία ἀντώνη
17 βρεμμέ(νου;) τοῦ σερφί-
18 τη διὰ γροσ(ια) 103:—

15

Ὅμολογία τῆς νήσου Μήλου

1812, Ἰουλίου 22
Μῆλος

Οἱ ἐπιστάται τῆς νήσου Μήλου δανεῖζονται παρὰ τῆς Μαρίας θυγατρὸς Ἰωάννου Μπάου διὰ λογαριασμὸν τῆς κοινότητος χίλια γρόσια, ἐπὶ τόκῳ 12% ἑτησίως, ἐπιστρε-

